

Wilfried Leisch

Odboráři a odborářky proti jaderné energii a válce, s. 104-111

Když jsem v roce 1975 jako student žurnalistiky vstoupil do odborového svazu (ÖGB, novináři), demonstrovaly právě v témže roce ve Vorarlbersku tisíce lidí proti jaderné elektrárně Rüthi plánované ve Švýcarsku. Tehdy jsem si toho ještě úplně nevšiml, ale pamatuji si na televizní záběry a rovněž na záběry silných protestů proti atomu v Německu a ve Francii.

Jako studující komunikační vědy máme přirozeně zvláštní zájem o to, jak jsou určitá témata uchopena a prezentována v médiích.

Jaderná problematika byla stále častěji jedním z nich a také na našem institutu ve Vídni probíhaly diskuse na téma atom a speciálně k atomové elektrárně Zwentendorf, které organizovali zástupci studentů. Řečníci z „Vídeňské pracovní skupiny Jaderná energie“ nebo později z „Iniciativy rakouských odpůrců jaderných elektráren“ (IÖAG) nebyli žádnou vzácností.

Jestliže jsem v době pochodu do Zwentendorfu v horkém letním dni 12. června 1977 ještě seděl na víkendovém semináři ve Waldviertelu, nic mi nebránilo zúčastnit se velké celorakouské demonstrace na náměstí Ballhausplatz v den státního svátku 1977 ani mě od toho neodrazovalo.

Zvláště si vzpomínám na očerňování demonstrantů spolkovým kancléřem Brunem Kreiskym: „Vždyť jsou to všechno všiváci nebo teroristé“. Vzhledem k tomu, že jsem se stále více zajímal o jadernou problematiku a stále aktivněji se zapojoval do protestu, dostal jsem se konečně do kontaktu s iniciativou „Odboráři proti jaderné energii“, se kterou spolupracuji

Wilfried Leisch

GewerkschafterInnen gegen Atomenergie und Krieg, Seite 104-111

Als ich 1975 als Publizistikstudent der Gewerkschaft (ÖGB, Journalisten) beitrug, demonstrierten im gleichen Jahr gerade in Vorarlberg Tausende Menschen gegen das in der Schweiz geplante AKW Rüthi. Ich bekam das damals noch nicht wirklich mit, erinnere mich aber an Fernsehbilder darüber, ebenso an die Bilder über die heftigen Atomproteste in Deutschland und Frankreich.

Als StudentInnen der Kommunikations-Wissenschaft haben wir naturgemäß ein besonderes Interesse daran, wie bestimmte Themen in den Medien aufgegriffen und dargestellt werden. Das Atomthema war zunehmend so eines und auf unserem Institut in Wien gab es – organisiert von der StudentInnen-Vertretung – auch Diskussionen zum Thema Atom und im Speziellen zum AKW Zwentendorf. ReferentInnen vom „Wiener Arbeitskreis Atomenergie“ oder später von der „Initiative Österreichischer Atomkraftwerksgegner“ (IÖAG) waren keine Seltenheit. Saß ich beim Sternmarsch nach Zwentendorf am heißen Sommertag des 12. Juni 1977 noch in einem Wochenendseminar im Waldviertel, so gab es für meine Teilnahme an der gesamtösterreichischen Groß-Demonstration zum Ballhausplatz am Nationalfeiertag 1977 weder ein Hindernis noch ein Halten.

Besonders in Erinnerung für mich ist die Diffamierung der Demonstranten durch Bundeskanzler Bruno Kreisky: „Das sind ja alles Lausbuben oder Terroristen“. So an der Atomproblematik immer mehr interessiert und in den Protest immer mehr aktiv involviert, kam ich schließlich auch mit der Initiative „GewerkschafterInnen gegen Atomenergie“ in Kontakt, in der ich bis

dodnes.

Iniciativa přesahující stranické frakce „Odboráři proti jaderné energii“, která se v roce 1980 konstitovala jako spolek a působí dodnes, vznikla na jaře roku 1977.

V této době bylo stále zřetelnější, že vedení odborů zaujímá postoj k otázce využívání jaderné energie, který nebere na vědomí názorovou různorodost obyvatelstva a členů odborů.

V červnu a září 1977 přijalo spolkové předsednictvo ÖGB rozhodnutí o rychlém uvedení jaderné elektrárny Zwentendorf do provozu, ke kterým se později připojily řídicí orgány jednotlivých odborových organizací. Naším nejdůležitějším požadavkem v té době byly:

„Široká diskuse a svobodné utváření názorů ve firmách, odborných a místních skupinách atd. na základě rovnoprávného šíření informací v médiích ÖGB a jednotlivých odborech.

Pokud nebude každému členu odborů poskytnut dostatek informací a dána možnost ovlivnit tak závažná rozhodnutí, mají být usnesení vedení odborů zrušena.“ (jaro 1978).

Ale reakce vedení ÖGB na stále sílící hnutí proti jaderným elektrárnám v Rakousku i mimo něj byla bezprecedentní kampaní ZA atomovou energii – zahájená zvláštním vydáním časopisu „Solidarität“ v listopadu 1977. Roku v ruce s Hospodářskou komorou a Federací rakouského průmyslu (Industriellenvereinigung) vedení ÖGB vyzývalo k přijetí jadernou energetiku. Od té doby se vedení odborů stále více vzdalovalo od procesu demokratického, informačního, názorového a nalezení konsensu, a dokonce od základní myšlenky odborového hnutí, skutečně zastupovat zájmy pracujícího lidu (viz skandál BAWAG).

heute mitarbeite.

Die fraktionsübergreifende Initiative „GewerkschafterInnen gegen Atomenergie“, die sich 1980 als Verein konstituierte und bis heute aktiv ist, entstand im Frühling 1977. Zu diesem Zeitpunkt wurde immer deutlicher, dass die Führung der Gewerkschaft eine Haltung zur Frage der Nutzung der Atomenergie einnimmt, die die Bedenken und die Meinungsvielfalt in der Bevölkerung und unter den Gewerkschaftsmitgliedern nicht berücksichtigt. Im Juni und September 1977 fasste der ÖGB-Bundesvorstand Beschlüsse für die rasche Inbetriebnahme des AKW Zwentendorf, denen sich nachher Führungsgremien einzelner Fachgewerkschaften anschlossen. Unsere wichtigste Forderung zu dieser Zeit war:

„Breite Diskussion und freie Meinungsbildung in Betrieben, Fach- und Ortsgruppen usw. auf der Grundlage gleichberechtigter Informationsverbreitung in den Medien des ÖGB und der Einzelgewerkschaften. Solange nicht jedem Gewerkschaftsmitglied ausreichende Informationen und auch die Möglichkeit gegeben wird, auf derart schwerwiegende Entscheidungen Einfluss zu nehmen, sollen die Beschlüsse der Gewerkschaftsführung aufgehoben werden.“ (Frühjahr 1978)

Doch die Reaktion der ÖGB-Führung auf die immer stärker werdende Anti-AKW-Bewegung in- und außerhalb Österreichs war eine beispiellose Kampagne FÜR die Atomkraft – begonnen mit der „Solidarität“-Sondernummer vom November 1977. Hand in Hand mit der Wirtschaftskammer und der Industriellenvereinigung trommelte die ÖGB-Führung für Atomstrom. Von einem demokratischen Informations-, Meinungs- und Willensbildungsprozess hat sich die Gewerkschaftsführung seither immer weiter entfernt, ja überhaupt vom Grundgedanken der Gewerkschaftsbewegung, eine echte Vertretung der Interessen der arbeitenden Menschen zu sein (siehe BAWAG-

Hlavním východiskem kritiky a četných aktivit „Odborářů proti jaderné energii“ bylo až do referenda vystupování proti propagandistickým lžím, že jaderná energie je bezpečná, „mírumilovná“, levná a neškodná a zajistí pracovní místa.

Naopak jsme podrobně ukázali, že spoléhání se na jadernou energii nezajišťuje pracovní místa, brání nové orientaci výrobních cílů, vytváří závislost na zahraničí, znamená ohrožení života a zdraví lidí, omezuje demokracii (klíčové slovo policejní resp. jaderný stát – viz Robert Jungk) a že jaderné elektrárny a atomové bomby jsou siamská dvojčata, tj. že válečné a tzv. „mírové“ využití jaderné energie jsou dvě strany téže mince, tedy neoddelitelně spojené, a navíc že je otázka skladování jaderného odpadu zcela nedořešena.

Řadoví členové odborů různými způsoby a úzce spolupracovali s personálními zástupci a podnikovými radami jak z řad dělníků, tak i zaměstnanců („Informační kampaň Jaderná energie“ spolkové vlády) na vlastních i cizích akcích, letákových kampaních, diskusních akcích a společné tvorbě plakátů, letáků, výzvěch a brožurách.

V závěrečné fázi před referendem také probíhala úzká spolupráce především s mladými aktivisty ze „Socialistů proti jaderné energii“, se kterými jsme zvláště po nocích o sobě dávali vědět ve Vídni tím, že jsme nespočet propagandistických plakátů s „ANO“ neúnavně přelepovali nálepkami „NE“.

Čím více se blížil den referenda, tím vehementněji probíhala celá vlna propagandy, včetně té vedení ÖGB.

Skandal).

Hauptansatzpunkt der Kritik und der zahlreichen Aktivitäten der „GewerkschafterInnen gegen Atomenergie“ bis zur Volksabstimmung waren das Auftreten gegen die Propagandalügen, dass Atomstrom sicher, „friedlich“, billig und ungefährlich sei und Arbeitsplätze sichern würde. Wir zeigten im Gegenteil detailliert auf, dass ein Setzen auf die Atomkraft keine Arbeitsplätze sichert, eine Neuorientierung der Produktionsziele verhindert, vom Ausland abhängig macht, eine Bedrohung für Leben und Gesundheit der Menschen bedeutet, die Demokratie einschränkt (Stichwort Polizei- bzw. Atomstaat – siehe Robert Jungk) und dass Atomkraftwerke und Atombomben siamesische Zwillinge sind, das heißt, die kriegerische und die so genannte „friedliche“ Nutzung der Atomenergie zwei Seiten einer Medaille, also untrennbar miteinander verbunden sind und überdies die Frage der Atommülllagerung völlig ungelöst ist.

Einfache Gewerkschaftsmitglieder arbeiteten mit Personal-VertreterInnen und Betriebs-RätInnen sowohl aus dem ArbeiterInnen- wie aus dem Angestellten-Bereich vielfältig und eng bei eigenen und fremden („Informations-Kampagne Kernenergie“ der Bundesregierung) Veranstaltungen, Flugblattaktionen, Diskussion-Veranstaltungen, Erstellung von Plakaten, Flugblättern, Aufrufen und Broschüren zusammen. In der letzten Phase vor der Volksabstimmung gab es auch eine enge Zusammenarbeit mit vor allem jungen AktivistInnen der „Sozialisten gegen Atomenergie“, mit denen wir besonders nachts Wien „verunsicherten“, in dem wir bei zahllosen Propaganda-Plakaten das „JA“ mit „NEIN“-Aufklebern unermüdlich überklebte.

Je näher der Tag der Volksabstimmung heranrückte, desto vehementer lief die gesamte Propagandawelle, so auch die der

Namísto osvěty byla proti odpůrcům jaderných elektráren podněcována většina obyvatel, kteří v té době o životu nebezpečných problémech jaderných elektráren ani neuvažovali. Vláda například oznámila, že poslední „diskusní akce“ „Kampaně za jadernou energii“ ve Wiener Stadthalle musela být zrušena, protože „bylo třeba obávat se nepokojů“.

Nebo se konala „konference energetiků“, kde se probírala „nouzová opatření“ pro případ, že by se jaderná elektrárna ve Zwentendorfu neuvedla do provozu. S dočasnými odstávkami elektřiny by se muselo počítat už v roce 1978, protože bez jaderné energie by to nešlo.

To znamená, že pokud je propaganda k ničemu, pokud by „demokracie“ vládnoucích neměla vést ke kýženému výsledku, pak byl už před referendem preventivně (a ještě více poté – viz níže) vytipován obětní beránek: odpůrci jaderné elektrárny. Připomínalo to podněcování.

Přitom byly již tehdy odpovědným osobám známy četné studie o nebezpečí jaderné energie.

Například studie německého „Institutu pro bezpečnost reaktorů“ Technických kontrolních spolků (TÜV), která byla veřejnosti tajná a která se ale poté dostala do médií.

Něco podobného, co se pak stalo skutečností v roce 1986 při nejhorší katastrofě v jaderné elektrárně v Černobyli, bylo popsáno v této studii TÜV v roce 1977 mimo jiné takto: Pokud selže chlazení skladovací nádrže v zařízení na přepracování vyhořelého paliva, stačí to, aby byla radioaktivně zamořit oblast o velikosti střední Evropy! Což přimělo jednoho účastníka akce v roce 1977 k otázce:

„Čtou vlastně vrcholní politici a kapitáni průmyslu studii, kterou sami zadávají? A

ÖGB-Spitze.

Anstatt aufzuklären, wurde die Mehrheit der Bevölkerung, die über die lebensbedrohenden Fragen der AKW damals noch gar nicht nachgedacht hatte, gegen die AKW-Gegner gehetzt. So ließ etwa die Regierung verkünden, dass die letzte „Diskussionsveranstaltung“ der „Kampagne Kernenergie“ in der Wiener Stadthalle abgesagt werden müsse, weil „Ausschreitungen zu befürchten seien“. Oder es gab eine „Konferenz der Energiewirtschaftler“, die über „Notstandsmaßnahmen“ für den Fall beriet, dass das AKW-Zwentendorf nicht in Betrieb ginge. So müsste mit zeitweiligen Stromabschaltungen bereits 1978 gerechnet werden, weil es ohne Atomstrom nicht ginge.

Das heißt also, wenn die Propaganda nichts nützt, wenn die „Demokratie“ der Herrschenden nicht zum gewünschten Ergebnis führen sollte, dann wurde schon vorsorglich vor der Volksabstimmung (und erst recht danach – siehe weiter unten) der Sündenbock ausgemacht: die AKW-GegnerInnen. Das erinnerte an Verhetzung.

Dabei waren schon damals zahlreiche Studien über die Gefahr der Atomenergie den Verantwortlichen bekannt. Etwa die für die Öffentlichkeit geheime – dann aber doch in die Medien geratene – Studie des deutschen „Instituts für Reaktorsicherheit“ der Technischen Überwachungsvereine (TÜV).

Ähnliches, was dann 1986 beim Super-GAU im AKW in Tschernobyl Realität wurde, beschrieb diese TÜV-Studie 1977 u.a. so:

Wenn die Kühlung eines Lagertanks einer Wiederaufbereitungsanlage ausfällt, dann genügt das, ein Gebiet so groß wie Mitteleuropa radioaktiv zu verseuchen! Was bei einer Veranstaltung im Jahre 1977 dann einen Teilnehmer zur Frage bewog:

„Lesen Spitzenpolitiker und Industrieadmiräle eigentlich die Studie, die

pokud ano, proč jsou proti veškerému rozumu i nadále pro výstavbu jaderných elektráren? Jde jim, jak pěkně říkají, o „elektřinu pro všechny“? Nemyslím si.

Těch pár megawattů, které vyrobí taková civilní atomová bomba, dodá také konvenční neškodná elektrárna.

Pravda je mnohem jednodušší: V jaderném průmyslu lze dnes docílit opravdu hodně velkého zisku, jinými slovy: Nejen nebezpečí, ale také možnosti profitu v tomto odvětví průmyslu jsou přímo hrozivé.

A pokud jde o peníze, jak známo, „čestný muž“ rád podstupuje trochu „podnikatelského rizika“.

Mírové účely ani náhodou

Po desetiletí mluvili provozovatelé jaderné energie o jejím „mírovém využití“ a vyčítali jaderným odpůrcům, že neoprávněně děsí lidi poukazováním na souvislost s atomovými bombami.

Ale už dodatek „mírové“ ukazuje, že vznikla z válečného využití jako vedlejší produkt atomové bomby (ve 40. a 50. letech 20. století).

Dodnes slouží jaderné elektrárny také obchodu se zbraněmi.

Slouží zlevněné výrobě atomových bomb, neboť se vyhořelé palivové tyče jaderných elektráren v zařízeních na přepracování vyhořelého paliva používají k získání plutonia, které bylo určeno téměř výhradně pro výrobu jaderných hlavic resp. atomových bomb, aniž by musel být přerušen provoz, jako tomu bylo u jiných typů.

9. listopadu 1977 rozhodlo předsednictvo ÖGB o svém „ANO Zwentendorfu“, aniž by se dotázalo členů nebo je informovalo o jaderných elektrárnách. Místo toho byly v

sie selber in Auftrag geben? Und wenn ja, warum sind sie dann gegen alle Vernunft weiterhin für den Bau von AKWs? Geht's ihnen, wie sie so schön sagen, um den „Strom für alle? Ich glaube nicht. Die paar Megawatt, die so eine zivile Atombombe erzeugt, die liefert ein herkömmliches, harmloses Kraftwerk auch.

Die Wahrheit ist viel einfacher: In der Nuklearindustrie kann man heute den ganz, ganz großen Schnitt machen, anders gesagt: Nicht nur die Gefahren, sondern auch die Profitmöglichkeiten sind in diesem Industriezweig geradezu unheimlich. Und wenn's um's Geld geht, dann nimmt ein „Ehrenmann“ bekanntlich gern ein bisschen „Unternehmerrisiko“ auf sich.“

Von friedlich keine Spur

Seit Jahrzehnten redeten die AtombetreiberInnen von der „friedlichen Nutzung“ der Kernenergie. Und sie warfen den AtomgegnerInnen vor, durch den Hinweis auf den Zusammenhang zu den Atombomben die Menschen ungerechtfertigt zu verängstigen. Doch schon die Beifügung „friedlich“ zeigt, dass sie aus der kriegesischen Nutzung als Nebenprodukt der Atombombe (in den 1940er- und 1950er-Jahren) entstanden ist. Bis heute stehen die Atomkraftwerke auch im Dienste des Rüstungsgeschäftes.

Sie dienen der verbilligten Herstellung von Atombomben. Denn aus den abgebrannten Brennstäben der Atomkraftwerke wird in den Wiederaufbereitungsanlagen Plutonium gewonnen, das fast ausschließlich für die Erzeugung von Atomsprengköpfen bzw. Atombomben konstruiert worden war, ohne dass man – wie bei anderen Type - den Betrieb unterbrechen musste.

Am 9. November 1977 beschloss der ÖGB-Vorstand sein „JA zu Zwentendorf“, ohne die Mitglieder zu befragen oder über AKWs zu informieren. Stattdessen wurden in der

členských novinách „Solidarität“ publikovány články pro jaderné elektrárny s výhrůzkami a zastrašováním, líčením hrozícího nedostatku energie, ztráty pracovních míst a štváním proti odpůrcům atomu. Jedním, který zvláště vyčníval, byl Heinz Kienzl, bývalý ekonomický referent Rakouské odborové federace a bývalý ředitel Národní banky.

Nejenže štvál v ÖGB-Postille (Postila ÖGB), nýbrž i zasedal – a také po referendu – ve výborech provozovatelů atomových zařízení spolu s představiteli průmyslu, energetického hospodářství a jaderné energetiky a poskytoval se svou Sociálně vědeckou studijní společností (SWS) provozovatelům jaderných zařízení střelivo v názorovém boji proti obyvatelstvu.

Nejaktivnější byl „Výbor pro Zwentendorf“, který založili Heinz Kienzl a Herbert Krejci (Sdružení průmyslu) a který byl financován z bankovních peněz.

Zvláště pobuřující, ale vysvětlující a pro roli odborového vedení v rakouském politickém systému příznačná je skutečnost, že by propaganda Zwentendorfu prováděná především ÖGB ve spojení se Sdružením průmyslníků, Siemensem a Hospodářskou komorou v „sociálním“ partnerství, nebyla možná bez „nasazení“ vedení ÖGB.

Potvrzují to jak prohlášení tehdejšího generálního ředitele Siemensu Waltera Wolfsbergera, tak i šéfa ÖGB Antona Benyi. Například v rozhovoru pro „Kronen-Zeitung“ z roku 1978 si Wolfsberger stěžoval na výčitku, že podporuje aktivity ve prospěch jaderných elektráren, že také průmyslu musí být povoleno agitovat, tím spíše, že je v naprosté menšině ve rovnání obyvatelstvem.

Co nemohou jaderní bossové, měli by za ně obstarat špičky ÖGB: namluvit pracujícím lidem, že jsou jaderné elektrárny nezbytné.

Mitgliederzeitung „Solidarität“ Pro-AKW-Artikel gebracht, mit Drohungen und Angstmacherei, Energienotstand und Arbeitsplatzverlust wurden an die Wand gemalt und gegen AtomgegnerInnen gehetzt. Einer, der sich besonders hervortat, war der ehemalige volkswirtschaftliche Referent des ÖGB und damaliger Nationalbankdirektor Heinz Kienzl. Er hetzte nicht nur in der ÖGB-Postille, sondern saß damals - und auch nach der Volksabstimmung – in Pro-AKW-Komitees der AtombetreiberInnen gemeinsam mit Industrie-, E-Wirtschafts- und AtomvertreterInnen und lieferte mit seiner Sozialwissenschaftlichen Studiengesellschaft (SWS) den AtombetreiberInnen Munition im Meinungskampf gegen die Bevölkerung.

Am umtriebigensten war das von Heinz Kienzl und Herbert Krejci (Industriellenvereinigung) gegründete und aus Bankgeldern finanzierte „Komitee für Zwentendorf“,

Besonders empörend, aber erhellend und bezeichnend für die Rolle der Gewerkschaftsführung im politischen System Österreichs ist der Umstand, dass die Zwentendorf-Propaganda vor allem vom ÖGB im Verein mit Industriellenvereinigung, Siemens, Wirtschaftskammer „sozial“-partnerschaftlich betrieben wurde, ja ohne den „Einsatz“ der ÖGB-Führung gar nicht geführt hätte werden können. Das bestätigen Aussagen sowohl des damaligen Siemens-Generaldirektors Walter Wolfsberger, als auch von ÖGB-Chef Anton Benya. So beklagte Wolfsberger in einem „Kronen-Zeitung“-Interview 1978 auf den Vorwurf hin, Pro-AKW-Aktivitäten zu unterstützen, dass es wohl auch der Industrie erlaubt sein müsse, zu werben, umso mehr, als sie doch gegenüber der Bevölkerung in der absoluten Unterzahl sei. Was die Atombosse nicht können, sollten die ÖGB-Spitzen in ihrem Auftrag besorgen: den arbeitenden Menschen einreden,

Jistě, miliony zaměstnanců, ty mohly SPÖ a především ÖGB lépe a snadněji oslovit a získat u lidí ještě více důvěryhodnosti než průmyslníci, kteří provozují jadernou propagandu.

O Zwentendorf se tedy zasazovala zejména ÖGB.

Benya jednou dokonce malicherně kritizoval, že není možné, aby se průmysl spíše halil do mlčení, zatímco ÖGB musí při svých pro-zwentendorfských akcích nést hlavní tíhu „přesvědčovací práce“.

Co je to za zástupce odborů, kteří se více zasazují pro věc průmyslu než průmysl samotný?!

Výstavba jaderných elektráren v Rakousku byla pro domácí i zahraniční průmysl již dlouho rozhodnutou věcí. Usnesení o tom padlo tehdy ještě ve všech politických stranách.

Když se přiblížil čas uvedení jaderné elektrárny Zwentendorf do provozu, mělo být obyvatelstvo zmanipulováno „informační kampaní“ (1976-1977).

„Informační akce“ vlády ale měly bumerangový efekt a odpor vůči jaderným elektrárnám překotně narůstal.

Obvyklé vládnutí legitimizované volbami s „lidem proti lidu“, jež bez ohledu na to, která strana je u kormidla, zajišťuje zájmy podnikatelů a průmyslu, pro které se tak nic podstatného změnami vlád nemění na jejich ziskovém rozpětí, hrozilo, že se kvůli narůstajícímu odmítání jaderné energie u obyvatelstva poprvé v dobách republiky bude hroutit a stane se nápadné.

Z pohledu provozovatelů jaderných zařízení a jejich politických poskoků ve stranách, odborech a komorách by se to nesmělo stát.

Atomkraftwerke seien unerlässlich.

Klar, die Millionen von Beschäftigten, die konnten SPÖ und vor allem ÖGB besser und leichter erreichen und besaßen bei den Menschen noch mehr Glaubwürdigkeit als Industrielle, die Atom-Propaganda betreiben. So legte sich also vor allem der ÖGB für Zwentendorf ins Zeug.

Dabei bekrittelt Benya einmal sogar, dass es nicht sein könne, dass die Industrie sich eher bedeckt halte, während der ÖGB in seinem Pro-Zwentendorf-Einsatz die Hauptlast an „Überzeugungsarbeit“ zu tragen habe.

Was sind das für Gewerkschaftsvertreter, die mehr für die Sache der Industrie „rennen“, als diese selbst?!

Der Bau von Atomkraftwerken in Österreich war für die in- und ausländische Industrie schon längst eine beschlossene Sache. Die Entscheidung darüber fiel noch in allen Parteien. Als der Zeitpunkt für die Inbetriebnahme des AKW Zwentendorf herannahte, sollte mittels „Informationskampagne“ (1976-1977) die Bevölkerung überrumpelt werden.

Doch die „Informationsveranstaltungen“ der Regierung wurden zum Bumerang und der Widerstand gegen AKW entwickelte sich sprunghaft. Das übliche durch Wahlen legitimierte Regieren „mit dem Volk gegen das Volk“, das, egal, welche Partei die Regierungsgeschäfte innehat, die Interessen der UnternehmerInnen und der Industrie sichert, für die sich also auch durch wechselnde Regierungen im Wesentlichen nichts an deren Gewinnspannen ändert, drohte durch die wachsende Ablehnung der Atomkraft in der Bevölkerung erstmals in der Zeiten Republik zu kippen und sichtbar zu werden. Das durfte aus Sicht der AtombetreiberInnen und ihrer politischen HandlangerInnen in Parteien, Gewerkschaften und Kammern nicht passieren. „Erschwerend“ für die

„Ztížením“ pro provozovatele jaderných elektráren bylo, že strany sice byly v podstatě všechny orientovány na jádro, ale v soutěži o parlamentní většinu, tedy v boji o dobré posty, lukrativní obchody a další prebendy, nebyly samozřejmě jednotné, protože „většinová strana“ z toho může vyinkasovat více než stávající menšinová/é strana (strany)“.

Vzhledem k tomu, že se volby do Národní rady konaly na jaře 1979, ÖVP a FPÖ nechtěly téma jaderné elektrárny z volební kampaně vyloučit. SPÖ jako veřejně projaderná straně hrozilo, že kvůli jaderné otázce ztratí většinu, stejně jako sociální demokraté ve Švédsku v roce 1976. Navzdory intervenci „sociálních partnerů“ prostřednictvím prezidenta ÖGB Antona Benyi a prezidenta Hospodářské komory Rudolfa Sallingera byly ÖVP a FPÖ v parlamentu proti „trojstranné dohodě“ s SPÖ pro jaderné elektrárny.

SPÖ pak zatáhla za záchranou brzdu: Na konci června 1978 se kancléř Kreisky pokusil dostat se z této situace a přijal požadavek Socialistické mládeže na referendum o jaderné elektrárně Zwentendorf.

Provozovatelé počítali s tím, že si díky svým obrovským možnostem manipulace mohou být jisti většinovým Ano ve veřejném mínění. Jen energetické společnosti za to zaplatily miliardy (šilinků).

KPÖ, jejíž „sesterské strany“ na východě byly zodpovědné za výstavbu a provoz jaderných elektráren, doporučila ke Zwentendorfu „kritické Ano“.

ÖVP a FPÖ byly proti jaderné elektrárně z důvodů volební taktiky. Jak těžké bylo pro ÖVP působit důvěryhodně jako „protijaderná strana“, se ukázalo nejen po referendu a až dodnes, ale už i tehdy.

Například se jejich plakáty proti

AtombetreiberInnen kam hinzu, dass die Parteien zwar alle im Wesentlichen auf Atomkurs waren, aber in der Konkurrenz um die Parlamentsmehrheit, das heißt beim Kampf um gute Posten, um einträgliche Geschäfte und sonstige Pfründe natürlich uneinig waren, denn eine „Mehrheitspartei“ kann davon mehr abkassieren als die jeweilige(n) Minderheitspartei(en)“.

Da im Frühjahr 1979 Nationalratswahlen anstanden, wollten ÖVP und FPÖ das Thema AKW nicht aus dem Wahlkampf heraushalten. Der SPÖ als offene Pro-Atom-Partei drohte der Verlust der Mehrheit wie schon den Sozialdemokraten in Schweden 1976 wegen des Atomthemas. Trotz Intervention der „Sozialpartner“ durch ÖGB-Präsident Anton Benya und Wirtschaftskammerpräsident Rudolf Sallinger waren ÖVP und FPÖ gegen eine „Dreiparteieneinigung“ mit der SPÖ für AKWs im Parlament.

Daraufhin zog die SPÖ die Notbremse: Kanzler Kreisky trat Ende Juni 1978 die Flucht nach vorne an und griff die Forderung der Sozialistischen Jugend nach einer Volksabstimmung über das AKW Zwentendorf auf. Die BetreiberInnen rechneten damit, dass ihnen durch ihre gewaltigen Manipulationsmöglichkeiten in der öffentlichen Meinung eine Ja-Mehrheit sicher sei. Allein die Elektrizitätsgesellschaften ließen dafür Milliarden (Schilling) springen.

Die KPÖ, deren „Schwesterparteien“ im Osten für Bau und Betrieb von Atomkraftwerken verantwortlich waren, empfahl ein „kritisches Ja“ zu Zwentendorf. ÖVP und FPÖ waren aus wahltaktischen Gründen gegen das AKW. Wie schwer sich dabei die ÖVP tat, glaubhaft als „Anti-Atompartei“ aufzutreten, zeigte sich nicht nur nach der Volksabstimmung und bis heute, sondern auch schon damals.

Zum Beispiel waren ihre Anti-Zwentendorf-

Zwentendorfu rozšířily jen až po řeku Enži, kde se černým zemským hejtmanům Maurerovi (Dolní Rakousko) a Niederlovi (Štýrsko) zdály být příliš protiatomové a jednoduše je strčili do šuplíku, resp. do popelnice.

V té době byla FPÖ příliš malá na to, aby byla rozhodující pro výsledek referenda, ale také se snažila získat hlasy prostřednictvím protijaderného řečnění.

Deklarovaná projaderná strana SPÖ ztratila rychle v posledním měsíci před referendem podporu mezi vlastními voliči.

To se jasně ukázalo ve volbách do vídeňského obecního zastupitelstva, které se konaly v říjnu 1978. Zejména stranická mládež se tehdy přes všechny výhrůžky nenechala usměrnit shora nařízenou disciplínou.

Vyjádřila, že si svou budoucnost představuje jinak, což vedlo šéfredaktora Manfreda Scheucha v Arbeiterzeitung (Dělnické noviny) k závěru: „Strana bez mládeží nemá budoucnost“. Jak pravdivé!

Stejně tak v referendu statisíce členů odborů – v té době měla ÖGB ještě 1,6 milionu členů – po celém Rakousku hlasovaly proti „doporučení“ vedení ÖGB! V té době jsme výsledek shrnuli ve „výzvě“ takto:

„NE Zwentendorfu bylo a je velkým vítězstvím obyvatelstva proti zdánlivě všemohoucím provozovatelům gigantického obchodu s jadernou energií doma i v zahraničí, od Svazu průmyslu po vedení ÖGB, od energetického hospodářství a vlády až po nadnárodní (jaderné) koncerny s armádou jejich „manipulátorů“ a „expertů“.

Výsledek referenda je ohromným úspěchem odpůrců atomu, kteří se

Plakate nur bis an die Enns vorgedrungen, wo sie von den schwarzen Landeshauptleuten Maurer (NÖ) und Niederl (Stmk.) als gar zu atomfeindlich empfunden und schlichtweg in die Schublade bzw. in den Mistkübel gesteckt wurden. Die FPÖ war damals zu klein, um entscheidend für den Ausgang der Volksabstimmung zu sein, suchte aber auch durch Anti-Atom-Gerede Stimmen zu fischen.

Die deklarierte Atom-Ja-Partei SPÖ verlor gerade im letzten Monat vor der Volksabstimmung rasant an Unterstützung bei den eigenen WählerInnen. Das zeigte sich deutlich bei der im Oktober 1978 abgehaltenen Wiener Gemeinderatswahl. Speziell die Parteijugend hat sich damals durch von oben verordnete Disziplin trotz aller Drohungen nicht gleichschalten lassen.

Sie brachte zum Ausdruck, dass sie sich ihre Zukunft anders vorstellten, was damals Chefredakteur Manfred Scheuch in der „Arbeiterzeitung“ (AZ) zur Schlussfolgerung veranlasste: „Eine Partei ohne Jugend hat keine Zukunft“. Wie wahr!

Ebenso stimmten bei der Volksabstimmung Hunderttausende Gewerkschaftsmitglieder – damals zählte der ÖGB noch 1,6 Millionen Mitglieder – österreichweit gegen die „Empfehlung“ der ÖGB-Spitze! Wir fassten das Ergebnis damals in einem „Aufruf“ so zusammen:

„Das NEIN zu Zwentendorf war und ist ein großer Sieg der Bevölkerung gegen die allmächtig scheinenden Betreiber des gigantischen Geschäfts mit der Atomenergie im In- und Ausland, von der Industriellenvereinigung bis zur ÖGB-Führung, von der E-Wirtschaft und der Regierung bis zu den multinationalen (Atom-)Konzernen mit ihrem Heer von Meinungsmachern und „Experten“.

Das Ergebnis der Volksabstimmung ist ein überwältigender Erfolg der Atomgegner, die

opírajíce se především o vlastní sílu dali do boje proti mocné manipulační mašinérii jaderné lobby a jejich přísluhovačů a důvěřovali pravdivosti a přesvědčivosti svých argumentů.

Jejich úspěšná činnost – navzdory očerňování jako nepřátele pokroku, resp. demokracie – jasně ukázala, že odpor vůči nespravedlnosti je nejen nutný a oprávněný, ale také se vyplatí a vede k vítězství.

Většinové NE je ještě ke všemu výrazem nezávislého myšlení a protestu mnoha pracujících proti „těm tam nahoře“ u kormidla moci.

Jejich nekontrolovatelná politika ve službách zisku stále zřetelněji ohrožuje existenci člověka samotného, a především uzavírá mládeži budoucnost, v níž stojí za to žít; a to zejména systematickým ničením životního prostředí a životních podmínek v době míru nebo přípravou na válku absurdní výrobou zbraní na Západě i na Východě.“

Odpor proti jaderné elektrárně Zwentendorf a výsledek referenda jasně poukázaly na skutečné zlomy v naší společnosti, a ne ty obvykle – zejména ve volbách – fingované mezi politickými stranami:

Ukázalo se, co znamená výrok „ti tam nahoře“, a že nemá nic společného se „zatuchlým smradem“, jak média často ráda hovoří o protestech zdola.

Na jedné straně stojí veškerý ekonomický a politický establishment, na druhé straně obyvatelstvo, jehož zdraví a životy ohrožují jaderné elektrárny.

Establishment byl výsledkem referenda šokován a v prvním okamžiku šoku ukázal, že velmi dobře pochopil, co se stalo. To bylo prokázáno – bez ohledu na stanovisko v této otázce – reakcemi veřejnosti:

gestützt vor allem auf die eigene Kraft, den Kampf aufnahmen und gegenüber der gewaltigen Manipulationsmaschinerie der Atomlobby und deren Handlanger auf die Wahrheit und die Überzeugungskraft ihrer Argumente vertrauten. Ihre erfolgreiche Aktivität – trotz Diffamierung als Fortschritts- bzw. Demokratiefeinde – hat anschaulich bewiesen: Widerstand gegen Unrecht ist nicht nur notwendig und berechtigt, er lohnt sich auch und führt zum Sieg.

Das mehrheitliche NEIN ist vielmehr noch Ausdruck des selbständigen Denkens und des Protestes vieler arbeitender Menschen gegen „die da oben“ an den Schalthebeln der Macht. Ihre unkontrollierbare Politik im Dienste des Profits bedroht immer offensichtlicher die Existenz des Menschen selbst und versperrt vor allem der Jugend eine lebenswerte Zukunft; dies besonders durch die systematische Zerstörung der Umwelt- und Lebensbedingungen im Frieden, bzw. durch die Vorbereitung auf den Krieg in Form der wahnwitzigen Rüstungsproduktion in West und Ost.“

Klar zeigte der Widerstand gegen das AKW Zwentendorf und das Ergebnis der Volksabstimmung die wirklichen Bruchlinien in unserer Gesellschaft auf und nicht die sonst – insbesondere bei Wahlen – vorgetäuschten zwischen den Parteien: Es zeigte sich, was die Aussage „die da oben“ bedeutet und dass sie nichts mit „dumpfem Mief“ zu tun hat, als den die Medien oft Proteste von unten gerne hinstellen. Auf der einen Seite steht das gesamte wirtschaftliche und politische Establishment, auf der anderen Seite die Bevölkerung, deren Gesundheit und Leben durch AKWs bedroht sind.

Das Establishment war vom Ergebnis der Volksabstimmung geschockt, und zeigte in der ersten Schrecksekunde, dass es sehr wohl verstanden hatte, was da passiert war. Das bewiesen – unabhängig vom Standpunkt in dieser Frage – die

Reaktionen in der Öffentlichkeit:

- *Výsledek referenda byl nejen obrovským úspěchem odpůrců atomu, nýbrž také zadostiučiněním pro všechny pracující, kteří mohli jednou konečně ukázat, že jsou proti těm nahoře*, jak to analyzoval sám Kreisky.

- *Aparáty a byrokrati byli otřeseni a „Kurier“ (Kurýr) ze 6. listopadu 1978 přinesl titulek: „Nastal úplný soumrak expertů.*

- *Velká část obyvatelstva si začíná uvědomovat „fenomén nehospodárného hospodářství a konsumní společnosti“*, napsaly 7. listopadu 1978 „Kronen Zeitung“.

- *Výsledek referenda vyvolal obdiv i v mezinárodním měřítku, NE signalizovalo, že existuje i jiná cesta. „Kurier“ v těchto dnech označil Rakousko jako „zářný vzor“.*

Mezinárodní význam NE vůbec nelze dostatečně ocenit – bez arogance – např. tehdy v boji německých odpůrců atomu proti plánovanému úložišti Gorleben, nebo později proti zařízení na přepracování vyhořelého paliva ve Wackersdorfu.

Švédsko se rozhodlo upustit od jaderné energie zhruba v roce 1980. Stejně jako nám v Rakousku pomohl obětavý odpor německých a francouzských jaderných odpůrců proti „jejich“ jaderným zařízením.

A NE poskytlo důkaz, že nejlepším mezinárodním přínosem – nejen v boji proti jaderné energii – je vystoupit proti provozovatelům právě ve vlastní zemi a stát se aktivními.

- *Das Ergebnis der Volksabstimmung war nicht nur ein gewaltiger Erfolg der AtomgegnerInnen, sondern eine Genugtuung für alle in der arbeitenden Bevölkerung, die endlich einmal zeigen konnten, dass sie gegen die da oben sind*, wie es Kreisky selbst analysierte.
- *Die Apparate und Bürokraten waren erschüttert und der „Kurier“ vom 6. November 1978 titelte: die „Expertendämmerung hat voll eingesetzt“.*
- *Das „Phänomen der Vergeudungswirtschaft und Wegwerfgesellschaft wird großen Teilen der Bevölkerung bewusst“*, schrieb die „Kronen Zeitung“ am 7. November 1978.
- *Das Volksabstimmungsergebnis hatte auch international großes Aufsehen erregt, war das NEIN doch ein Signal, dass es auch anders geht. Der „Kurier“ bezeichnete in diesen Tagen Österreich als ein „leuchtendes Vorbild“.*

Die internationale Bedeutung des NEIN kann gar nicht groß genug eingeschätzt werden – ohne Überheblichkeit – z.B. damals im Kampf der deutschen AtomgegnerInnen gegen das geplante Endlager Gorleben, oder später gegen die Wiederaufbereitungsanlage in Wackersdorf.

In Schweden wurde etwa 1980 der Ausstieg aus der Atomenergie beschlossen. Genauso wie uns in Österreich der aufopfernde Widerstand der deutschen und französischen AtomgegnerInnen gegen „ihre“ Atomanlagen geholfen hat. Und das NEIN lieferte den Beweis, dass der beste internationale Beitrag – nicht nur im Kampf gegen die Atomenergie – ist, jeweils im eigenen Land gegen die Betreiber aufzutreten und aktiv zu werden.

Ale „šok z poznání“ politických stran, institucí a médií nevydržel dlouho. Establishment se přirozeně nechtěl smířit se svou porážkou. Paralelně se „zákonem o komerčním využití jádra“ přijatým v parlamentu 15. prosince 1978 se vládnoucí špičky znovu pustily do toho, aby z NE udělaly opět ANO.

Důležitou roli opět sehráli lídři SPÖ, ÖGB a AK. Už ve vydání měsíčníku AK a ÖGB „Arbeit und Wirtschaft“ (Práce a hospodářství) z 12/1978, který byl zasílán především podnikovým radám, udával směr veterán ÖGB Fritz Klenner ve svém článku nazvaném „Zkušenost je poučná“:

Lží, podvodem, hrozbou a zastrašováním, např. ze strany mužů vůči ženám, přivést co nejdříve změnu myšlení.

Z následujícího reprodukováného úryvku příspěvku je vidět veškeré pohrdání – ano, nutno říci veškerou nenávist – vůči obyvatelstvu a vlastním členům:

„Po nezdařeném referendu o Zwentendorfu si nyní politici a podnikatelé lámou hlavu, jak... to má pokračovat... „demontovat“ Zwentendorf by bylo šílenství, takže pravděpodobně nejlepší bude ho nejdříve zakonzervovat... už s ohledem na to, že téma Zwentendorf zase někdy přijde na tapetu ...

Brzy totiž přijde pro domácnosti rasantní zdražení elektřiny... Bud' jako odběratelé elektřiny nebo jako daňoví poplatníci budeme požádáni, abychom zaplatili...

Zkušenost je poučná. Dříve nebo později bude téma jaderné energetiky znovu diskutováno...

Mnoho věcí se v případě Zwentendorf pokazilo... Statisíce vyděšených žen a matek zmařily výzvu tisíců členů závodních

Doch der „Erkenntnis-Schock“ von Parteien, Institutionen und Medien hielt nicht lange an. Das Establishment wollte sich naturgemäß nicht mit seiner Niederlage abfinden. Parallel zu dem am 15. Dezember 1978 im Parlament beschlossenen „Atomsperrgesetz“ gingen die Herrschenden daran, aus dem NEIN wieder ein JA zu machen. Eine bedeutende Rolle spielten dabei wieder die SPÖ-, ÖGB- und AK-Spitzen. Schon in der vor allem an BetriebsrätInnen ausgeschickten Monatsschrift von AK und ÖGB, „Arbeit und Wirtschaft“, gab in der Ausgabe 12/1978 das ÖGB-Urgestein Fritz Klenner in seinem Beitrag mit dem Titel „Erfahrung macht klüger“ die Richtung vor: Mit Lug, Trug, Drohung und Einschüchterung, z.B. von Männern gegen Frauen, einen Meinungsumschwung ehest möglich herbeizuführen. Aus dem nachfolgend auszugsweise wiedergegebenen Beitrag ersieht man die ganze Verachtung – ja man muss sagen, den ganzen Hass – der Bevölkerung und den eigenen Mitgliedern gegenüber:

„Nach der schiefgegangenen Volksabstimmung über Zwentendorf zerbrechen sich jetzt Politiker und Wirtschaftsleute den Kopf, wie ... es weitergehen soll ... Zwentendorf „abzuwracken“ wäre Wahnsinn, das beste wahrscheinlich daher, es vorerst einzumotten ... schon im Hinblick darauf, dass das Thema Zwentendorf irgendwann wieder aufs Tapet kommen wird ...

Als bald wird uns nämlich eine saftige Strompreiserhöhung ins Haus stehen ... Entweder als Strombezieher oder als Steuerzahler werden wir zur Kasse gebeten werden...

Durch Erfahrung wird man klüger. Über kurz oder lang wird das Thema Kernkraft wieder zur Debatte stehen...

Viele Dinge sind im Fall Zwentendorf falsch gelaufen ... Den Appell Tausender Betriebsräte zur Vernunft machten

rad, aby byly rozumné...

Pokud by časem došlo ke změně atmosféry, může o budoucnosti naší energetické politiky rozhodnout pouze další referendum...

Ale mezitím draze zaplatíme zkušenost."

Odmítnutí výsledku referenda Benyou, Klennerem a Kienzlem lze také sledovat v měsíčníku ÖGB „Solidarität“ pro 1,6 milionu členů v číslech 1 a 2/1979.

Pracujícím měl být zprostředkován dojem, že hrozba zvýšení tarifů, opatření na úsporu energie a „zhoršení ekonomické situace obecně“ (Kienzl) byly způsobeny odmítnutím Zwentendorfu.

V „Solidaritě“ ÖGB ze září 1979 vystoupil „soudruh generální ředitel“ Kienzl s ještě těžší municí, která měla skutečně pracující naučit strachu:

„... Boj o suroviny, zejména boj o primární energii, se přitvrdí... Boj o energetiku zesílí... i mezinárodně, nezbyvá než doufat, že se nebude bojovat vojenskými prostředky, ale pouze válčit na trzích...“

Poselství je jasné: bez jaderných elektráren by hrozila energetická nouze, a nakonec i válka.

Byl tak připraven protiútok, který měl proměnit vítězství odpůrců profitujících z atomu v porážku; nejen v porážku jaderných odpůrců, ale vůbec všech, kteří se začali bouřit.

Hunderttausende verängstigte Frauen und Mütter zunichte...

Sollte sich im Laufe der Zeit ein Stimmungswandel ergeben, kann nur wieder eine Volksabstimmung über unsere energiepolitische Zukunft entscheiden ... Aber inzwischen werden wir Lehrgeld bezahlt haben.“

Auch in der ÖGB-Monatszeitschrift „Solidarität“ für die 1,6 Millionen Mitglieder war gleich in den Nummern 1 und 2/1979 die Ablehnung des Volksabstimmungsergebnisses durch Benya, Klenner und Kienzl zu beobachten. Dabei sollte den arbeitenden Menschen der Eindruck vermittelt werden, dass die drohenden Tarifierhöhungen, Energiesparmaßnahmen und die „Verschlechterung der Wirtschaftslage überhaupt“ (Kienzl) auf die Ablehnung von Zwentendorf zurückzuführen sei.

In der ÖGB-„Solidarität“ vom September 1979 fuhr der „Genosse Generaldirektor“ Kienzl mit noch schwereren Geschützen auf, die die arbeitenden Menschen wirklich das Fürchten lehren sollten:

„... Der Kampf um die Rohstoffe, insbesondere der Kampf um Primärenergie, wird härter werden ... Der Kampf um Energie wird sich ... auch international verschärfen, wir können nur hoffen, dass er nicht mit militärischen Mitteln ausgetragen wird, sondern nur mit Kämpfen auf den Märkten...“

Die Botschaft ist klar: ohne AKW drohe Energienotstand und letztlich sogar Krieg.

So wurde ein Gegenschlag vorbereitet, der den Sieg der GegnerInnen der (Atom-) Profiteure in eine Niederlage verwandeln sollte; und zwar nicht nur in eine Niederlage für die AtomgegnerInnen, sondern überhaupt für all jene, die zu rebellieren

Tímto způsobem měl být „zwentendorfský duch“ odporu proti vládnoucím špičkám vyhnán z pracujícího lidu dříve, než se mohl stát zásadní hrozbou pro jejich moc.

Po referendu proběhla debata také mezi odpůrci atomu, kteří se angažovali v odborové oblasti, zda se nyní mají zase soustředit na práci uvnitř odborů, nebo se má debata nadále vést také ve veřejné rozpravě s vedením SPÖ a ÖGB.

My „odboráři proti jaderné energetice“ jsme se rozhodli pro druhou cestu a mohli jsme tak přispět k odražení následných útoků na NE ke Zwentendorfu, které politicky přicházely zejména ze strany ÖGB a SPÖ.

Společnost Siemens, která postavila jadernou elektrárnu Zwentendorf a měla opci na dalších 5 jaderných elektrárnách v Rakousku, průmysl a energetické hospodářství viděly v atomovém NE poškozování obchodu a až do té doby, než došlo ke strašlivé jaderné havárii v Černobyli v roce 1986 se s pomocí vlády SPÖ resp. SPÖ-FPÖ a sociálních partnerů několikrát pokusili Zwentendorf oživit.

Pro tyto pány demokracie evidentně končí tam, kde se obyvatelstvo postaví za své zájmy a proti obchodním zájmům koncernů.

Vedla černobylská katastrofa, ke které by podle vyjádření „jaderných expertů“ vůbec nemělo dojít, ke změně myšlení?

U odpovědných: Ne! Rakouská protiatomová politika, ke které se přihlásily všechny strany ústavním zákonem a ke které by je zavazovalo referendum, prakticky neexistuje – viz Temelín; nebo EURATOM a IAEA, za které každoročně zaplatíme mnoho milionů eur.

angefangen hatten. So sollte den arbeitenden Menschen der „Zwentendorf-Geist“ des Widerstandes gegen die Herrschenden ausgetrieben werden, ehe er zu einer grundlegenden Bedrohung ihrer Macht werden konnte.

Nach der Volksabstimmung gab es auch unter den AtomgegnerInnen, die sich im Gewerkschaftsbereich engagierten, die Debatte, ob man sich nun wieder rein auf die innergewerkschaftliche Arbeit konzentrieren oder aber die Auseinandersetzung weiterhin auch in öffentlicher Auseinandersetzung mit den SPÖ- und ÖGB-Oberen führen sollte. Wir „GewerkschafterInnen gegen Atomenergie“ entschieden uns für den zweiten Weg und konnten so mit dazu beitragen, dass die nachfolgenden Angriffe auf das NEIN zu Zwentendorf, die politisch besonders von ÖGB- und SPÖ-Seite kamen, abgewehrt werden konnten.

Siemens, die das AKW Zwentendorf errichtete und die Option auf weitere 5 AKWs in Österreich hatte, die Industrie und die E-Wirtschaft sahen im Atom-Nein eine Geschäftsstörung und unternahmen bis zum furchtbaren Atomunfall von Tschernobyl 1986 mit Hilfe der SPÖ- bzw. SPÖ-FPÖ-Regierung und der Sozialpartner mehrere Anläufe zum Aufsperrern von Zwentendorf. Die Demokratie hat für diese Herrschaften offensichtlich dort ihr Ende, wo die Bevölkerung für ihre eigenen Interessen und gegen die Geschäftsinteressen der Konzerne eintritt.

Führte der Super-Gau von Tschernobyl, der nach den Aussagen der „Atomexperten“ gar nicht hätte passieren dürfen, zu einem Umdenken? Bei den Verantwortlichen: Nein! Eine österreichische Anti-Atom-Politik, zu der sich alle Parteien per Verfassungsgesetz bekannt haben und zu der sie der Volksentscheid verpflichten würde, gibt es praktisch nicht – siehe Temelín; oder EURATOM und IAEA, für die wir jährlich viele Millionen Euro bezahlen.

Ani vedení ÖGB dodnes nezměnilo smýšlení, jak mnozí ještě po roce 1978 doufali. Nestačí, že dnes ÖGB jadernou energii otevřeně neobhajuje. Nikdy také nevzal zpět usnesení svého předsednictva pro atom z roku 1978.

ÖGB svou vehementní podporou vstupu Rakouska do EU – a tedy i do EURATOMu – byla a je de facto stále zaměřena pro atom. Základní slabinou odborového vedení je, že bez „sociálních partnerů“ na straně ekonomiky nevidí žádnou vlastní perspektivu pro jednání, resp. oprávnění existence.

Proto jsou špičky ÖGB – za předpokladu, že se již socializací a obchody nestaly samy zastánci, resp. součástí ideologie kapitálové strany – ještě rychleji než dříve ochotny dále udržovat své pozice v systému, zastupovat zájmy strany kapitálu!

A zároveň nalhávat obyvatelstvu, že jedná v jeho zájmu. Skandál BAWAG byl pouze předběžným vyvrcholením tohoto vývoje.

Proč zacházet do takových podrobností toho, co se stalo před 30 lety? Vyhrožovaly-li tehdy vládnoucí skupiny, že bez jaderných elektráren údajně nastane nedostatek energie, nezaměstnanost a válka, byla-li tehdy atomová energie vychvalována jako východisko ze špinavého uhlí nebo jako pomoc proti odumírání lesů, tak dnes znova dochází k pokusu ukázat jadernou energii jako „zachránce“: má ochránit před klimatickým oteplováním nebo závislosti na „islámských státech“ nebo „ruském plynu“.

Ne otevřeně, ale pod zeleným nebo klima ochraňujícím, resp. mír zajišťujícím pláštíkem je vytvářena nálada pro jadernou energii. Ale počet jaderných havárií se znepokojivě množí a podle IAEA radioaktivní odpad dnes už činí 165 000 tun; za deset let by to mělo být již 280 000

Auch die ÖGB-Spitze hat bis heute nicht umgedacht, wie das viele nach 1978 noch hofften. Es genügt nicht, dass heutzutage der ÖGB nicht offen für die Atomkraft eintritt. Er hat auch nie seinen Vorstandsbeschluss Pro-Atom aus dem Jahre 1978 zurückgenommen. Durch sein vehementes Eintreten für den EU-Beitritt Österreichs – und damit auch zu EURATOM – war und ist der ÖGB de facto nach wie vor auf Atomkurs. Die grundsätzliche Schwäche der Gewerkschaftsführung besteht darin, ohne „Sozialpartner“ auf der Wirtschaftsseite keine eigene Handlungsperspektive bzw. Existenzberechtigung zu sehen. Deshalb sind die ÖGB-Spitzen – sofern sie nicht schon selbst durch Sozialisation und Geschäfte AnhängerInnen bzw. Teil der Ideologie der Kapitaleseite geworden sind – zur weiteren Erhaltung ihrer Pos(i)t(io)en im System noch schneller als früher bereit, die Interessen der Kapitaleseite zu vertreten! Und dabei auch noch der Bevölkerung vorzugaukeln, in deren Interesse zu handeln. Der BAWAG-Skandal war nur der vorläufige Höhepunkt dieser Entwicklung.

Warum so ausführlich abhandeln, was 30 Jahre her ist? Drohten damals die Regierenden an, dass ohne Atomkraftwerke angeblich Energienotstand, Arbeitslosigkeit und Krieg die Folgen sein würden, wurde damals die Atomenergie als Ausweg aus der schmutzigen Kohle oder als Hilfe gegen das Waldsterben gepriesen, so wird heute wieder versucht, die Atomenergie als „Retter“ hinzustellen: sie soll gegen Klimaerwärmung oder vor Abhängigkeit von „islamischen Staaten“ oder „russischem Gas“ schützen. Nicht offen, sondern im grünen oder klimaschützenden bzw. friedenssichernden Mäntelchen wird für die Atomkraft Stimmung gemacht. Doch die Atomunfälle häufen sich beängstigend und laut IAEA macht der radioaktive Müll heute bereits 165.000 Tonnen aus; in zehn Jahren sollen es schon 280.000 Tonnen sein!

tun!

Změnili lidé názor? Ano! Dnes odmítání jaderné energie v Rakousku obnáší více než 80 procent a většina chce vystoupit z jaderné agentury EU EURATOM.

„Technika a technologie se nesmí projevit jako lidem škodlivá“ (Alfred Dallinger). A lze dodat: veškeré hospodářství nesmí být pro lidi škodlivé, jak se to dnes stále více děje.

„Základem hospodářství má proto být služba pracujícím, a ne zisk několika málo vyvolených“ (z: „Výzva - Odboráři a odborářky proti jaderné energii“).

Náš odpor vůči jaderné energii je nadále nezbytný a bude muset pokračovat.

O autorovi:

Wilfried Leisch, Dr.

Narozen 1951. Politolog, novinář a poradce v oblasti životního prostředí a energetiky, publicista a redaktor na volné noze. Dřívější působení mj. ve společnostech zabývajících se bezpečností silničního provozu, ochranou životního prostředí a klimatu. Dobrovolná odborová a ekologická angažovanost od poloviny 70. let, včetně/ podnikové rady. Jízda na kole do práce i ve volném čase, dále: turistika, tanec, malování, četba. Od roku 1977 dobrovolná práce u „Odborářů a odborářek proti atomové energii a válce“ finančně a politicky nezávislých na stranách a ÖGB.

www.atomgegner.at

Hat bei den Menschen ein Umdenken stattgefunden? Ja! Heute beträgt die Ablehnung der Atomenergie in Österreich mehr als 80 Prozent und die Mehrheit will aus der EU-Atomagentur EURATOM austreten.

„Technik und Technologie dürfen sich nicht zum Schaden der Menschen auswirken“ (Alfred Dallinger). Und man kann ergänzen: das gesamte Wirtschaften darf sich nicht zum Schaden der Menschen auswirken, wie es heute immer mehr geschieht. „Die Grundlage des Wirtschaftens soll daher der Dienst an den arbeitenden Menschen und nicht der Profit einiger weniger sein“ (aus: „Aufruf – GewerkschafterInnen gegen Atomenergie“). Unser Widerstand gegen die Atomkraft ist weiterhin notwendig und wird seine Fortsetzung finden müssen.

Zum Autor:

Wilfried Leisch, Dr.

Geboren 1951. Politologe, Journalist und Umwelt- und Energieberater, freier Publizist und Redakteur. Frühere Tätigkeit u.a. in Betrieben, die sich mit Verkehrssicherheit, Umwelt- und Klimaschutz befassten. Ehrenamtliches gewerkschaftliches und ökologisches Engagement seit Mitte der 1970er-Jahre, u.a. Betriebsrat. Radfahren in Beruf und Freizeit, weiters: wandern, tanzen, malen, lesen. Seit 1977 ehrenamtliche Mitarbeit bei den von Parteien und ÖGB finanziell und politisch unabhängigen „GewerkschafterInnen gegen Atomenergie und Krieg“ www.atomgegner.at